

РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

ПРІОРІТЕТИ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

*Щолокова О. П.,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка кафедри педагогіки мистецтва та
фортепіанного виконавства
факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського
НПУ імені М. П. Драгоманова.*

Сучасна ситуація в Україні, спричинена військовою агресією російських окупантів, актуалізувала проблему національної освіти, формування національної свідомості та державної гідності. У змісті навчання важливими складовими стає забезпечення пріоритетності національних цінностей, невіддільність освіти від національного ґрунту.

У цьому питанні ми підтримуємо думку вітчизняних педагогів-науковців (В. Андрущенко, В. Кузь, С. Мельничук, Ю. Руденко), які вважають, що національна ідентичність є важливим компонентом розвитку та зростання особистості. Вчені дотримуються позиції, що результатом національної ідентичності має стати особистісна культурна ідентичність, заснована на глибокому світосприйманні, світогляді й поведінці. Відповідно вони впроваджують у науковий обіг поняття «національно-культурна ідентичність» і трактують його як сприйняття людиною певних культурних традицій, а також усвідомлення цінностей та відповідних моделей поведінки.

Свою позицію науковці пояснюють тим, що кожний представник будь-якого етносу думає, переживає, спілкується згідно свого національно-культурного середовища. Реалізуючись у загальній системі духовного виробництва та споживання, національно-культурна ідентичність на кожному

етапі свого соціокультурного розвитку так чи інакше забезпечує повне, і разом з тим диференційоване формування духовності людей, задоволення їх естетичних потреб засобами національного мистецтва [1,2].

Застосування даної категорії у процесі фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва характеризується певними особливостями, пов'язаними з його творчим осягненням. Зокрема це проявляється у сформованості художньо-ментального досвіду, до якого входять різновиди пам'яті і етапність формування такого досвіду, а також наявність необхідних інтерпретаційних умінь. З урахуванням зазначених думок сучасна педагогіка мистецтва розглядає національно-культурну ідентичність як найвищу цінність освіти та її основну мету – формування культурної особистості в соціумі.

Зазначимо, що згідно сучасних енциклопедій ментальність (лат. розумовий. духовний) представлена як сукупність переконань, поглядів і умонастроїв, утілених у традиціях, звичаях і ритуалах, характерних для певної спільноти. Вона відображує особливості психічного складу й способу мислення її членів, та відрізняє їх від інших спільнот; поєднуючи всі прояви буття, ментальність надає йому неповторні ознаки, на підставі чого можна відрізнити нації й народи. Тобто ментальність можна розглядати як певну духовну спільність, в яку попадає людина в своєму бутті. За переконанням О. Ребрової, природу ментальності неможна виявити поза культурних феноменів, які відповідають за збереження та передачу соціального досвіду людини, тому її можна вважати генетикою культури (3, 93).

Не викликає сумніву, що здатність використовувати знання у сфері національного мистецтва має удосконалюватися на всіх етапах фахової підготовки майбутніх педагогів у галузі музичної освіти. У даному аспекті вона виражається у намаганні глибоко ознайомитися з музичними творами українських композиторів, які творили у різних жанрах, визначити їх педагогічний потенціал і можливості використання у власній педагогічній діяльності.

Відтак вважаємо за доцільне розглядати цю проблему в умовах фахового навчання майбутніх вчителів мистецьких дисциплін у двох аспектах: по-перше, як стійке утворення, тобто набутий художньо-ментальний досвід, завдяки якому музичні твори можуть використовуватися у різних педагогічних ситуаціях; по-друге, як процесуальний вияв, завдяки якому великого значення набуває урахування психологічних якостей, котрі забезпечують ефективність цього процесу.

У професійній діяльності художньо-ментальний досвід фіксує і репрезентує об'єктивний світ, а також структурує і регулює психічне життя людини в цілому. Він може існувати у двох вимірах: у вигляді *ціннісного досвіду*, пов'язаного з формуванням інтересів, моральних норм і переконань, виявленні ціннісних орієнтацій; у *досвіді рефлексії*, в якому зіставляються знання щодо своїх можливостей з тими завданнями, які ставляться перед суб'єктом.

Відтак вважаємо, що формування художньо-ментального досвіду необхідно спрямувати:

а) на розвиток у майбутніх вчителів мистецьких дисциплін потреби у спілкуванні з творами національного мистецтва через сприймання та виконавську інтерпретацію, усвідомлення важливості власної фахової підготовки на художньо-творчих засадах;

б) вмотивоване набуття знань в галузі національного мистецтва та особливостей його виразних засобів як основи для створення художніх образів;

в) розвиток здатності сприймати художні образи в галузі національного мистецтва та уміння свідомо застосовувати набутий художньо-ментальний досвід для поглибленого опанування відповідних творів, що сприятиме особистісному самовдосконаленню майбутніх учителів у векторі професійної діяльності. При цьому особливої актуальності набуває проблема переосмислення мети й результатів навчання майбутніх вчителів мистецьких

дисциплін, яка передбачає формування компетенцій на засадах естетико-синергетичного підходу.

Загальний вираз цієї ідеї проявляється у варіативності або альтернативності вибору матеріалу для вивчення. Відповідно створюються певні умови для надання кожному студенту можливості індивідуального просування до успіху, стимулювання самостійного вибору з прийняттям відповідального рішення. У результаті такого поєднання відбувається багатофакторна взаємодія між процесами освіти і самоосвіти, завдяки якій поглиблюються знання і удосконалюються особистісні якості.

Разом з цим підкреслюємо важливість для мистецької освіти спрямування синергетичного вектору в естетичному напрямку. Адже саме така спрямованість навчання дозволяє оволодіти естетичною культурою і розвивати естетичний смак, розвивати духовний потенціал й аксіологічну свідомість студентів в аспекті професіоналізму. На наш погляд, застосування естетико-синергетичного підходу допомагає сформувати у молодих фахівців систему необхідних методичних знань, умінь і навичок, ефективність яких перевіряється готовністю до педагогічної діяльності. Відтак, для педагогіки мистецтва естетико-синергетичний підхід може стати важливим методологічним підґрунтям, оскільки дозволяє досягти необхідних результатів різними способами отримання знань.

Підсумовуючи вищевикладене зазначимо, що у процесі формування національно-культурної ідентичності майбутніх учителів мистецьких дисциплін на засадах естетико-синергетичного підходу важливо дотримуватися таких педагогічних умов:

- використовувати у процесі навчання твори українських композиторів різних жанрів і стильових напрямків;
- спрямовувати визначені твори на розвиток музичного мислення та інтерпретаційної діяльності студентів;
- допомагати студентам здійснювати цілісний аналіз музичних творів для його використання у музично-просвітницькій роботі з учнями;

- застосовувати твори українських композиторів у різноманітних виконавських ситуаціях, які спрямовують студентів на творчий пошук, пробуджують креативність, імпровізаційні здібності, здатність відчувати музичні твори як художнє явище в мистецтві.

Отже, на сучасному розвитку музично-педагогічної освіти звернення до національного мистецтва має зайняти гідне місце в системі фахової підготовки майбутніх вчителів мистецьких дисциплін.

Література:

1. Андрущенко В. П. Характер личности: гармония национальных и общечеловеческих ценностей, пути формирования / В. Андрущенко, Ю. Руденко // Высшее образование Украины. 2009, № 1. С. 13-19

2. Національно-культурна ідентичність у становленні підлітка: Монографія / [К. О. Журба, І. Д. Бех, О. М. Докукіна, С. В. Федоренко, І. М. Шкільна]. Київ, 2019. 150 с

3. Реброва О. Є. Теоретичне дослідження художньо-ментального досвіду в проєкції педагогіки мистецтва. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. 295 с.

НАУКОВІ НАДБАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПЕДАГОГІКИ МИСТЕЦТВА

Падалка Г. М.,

доктор педагогічних наук,

професор кафедри педагогіки мистецтва та

фортепіанного виконавства

факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського

НПУ імені М.П. Драгоманова.

Наукові надбання вітчизняної педагогіки мистецтва сягають широкого спектру проблем, пов'язаних із дослідженням педагогічних чинників становлення мистецької освіти на різних рівнях – у вищій школі, в системі середньої освіти, у дошкільних закладах. Серед теоретичних здобутків вчених